

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

KERKELIJK LEVEN / G. Gunnink

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN **965**

G. Gunnink

Weduwen aan het werk

MEDITATIEF **969**

J. Hagg

Gebedsgroep in actie
van 'Advent tot Pasen'

WANDELEN MET GOD **970**

J.T. Oldenhuis

Ssst

ACHTERGRONDEN **972**

J. Wesseling

Heiliging: samenwerken
met God?

SCHRIFTSTUDIE **976**

Tj. Boersma

Het dispensationalisme
en Openbaring 20:2

KERKGESCHIEDENIS **979**

G. Harinck

Het archief- en documen-
tatiecentrum te Kampen

en verder...

Meegelezen

Programma Schooldag

WEDUWEN AAN HET WERK

Voor mannen én vrouwen is er veel werk te doen in de kerk. In het boek van George en Dora Winston *Vrouwen in de gemeente van Christus* wordt daar lang en breed bij stil gestaan. Moet je bij de taakverdeling rekening houden met de vraag of iemand man of vrouw is? De mening van de Winstons is: alleen binnen de smalle strook van het huwelijk maakt het wat uit of je man of vrouw bent. Op de stoep van het huwelijk gaan mannen voorop. Muur op de brede straat van kerk en maatschappij moet je geen verschil maken. Daarmee heet je vrouwelijke ouderlingen en predikanten in de gemeente welkom. En wat zou daar op tegen zijn? Volgens de Winstons is de gestalte van de vrouwelijke ouderling duidelijk in het Nieuwe Testament te ontwaren. Kijk naar de weduwen!

Wat willen de Winstons

Voor een speciale groep vrouwen, de 'weduwen', vraagt Paulus in zijn correspondentie met Timoteüs speciale aandacht. Timoteüs, opbouwwerker in Efeze, krijgt van de

apostel Paulus allerlei instructies over de manier waarop in en aan het huis van God gebouwd moet worden. En over de werkverdeling daarbij. Je kunt niet allemaal timmerman of allemaal opzichter zijn! Het huis van God: dat is de ge-

meente van de levende **God** (1 Timoteüs 3 : 15). **Paulus** schrijft in 1 Timoteüs 3 over de speciale medewerkers bij de bouw: opzieners, diakenen, vrouwen. Een bekend en veel gelezen hoofdstuk, bij voorbeeld bij de verkiezing van ambtsdragers. Maar zo vaak we 1 Timoteüs 3 lezen, zo weinig lezen we 1 Timoteüs 5. Daar gaat het over weduwen, die in de gemeente **aangesteld kunnen worden met** het oog op bepaalde raken. Het is de verdienste van de **Winstons**, dat zij in hun boek **nadrukkelijk** aandacht vragen voor dit nogal vergeten bijbelgedeelte.

Dat doen zij in **hoofdstuk 22**. Daar stellen zij de vraag **Mag een vrouw oudste zijn?** Een hoofdstuk dat je

KERNREDACTIE:

PROF. DR. M. TE VELDE,
DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP.

OVERIGEREDACTIELEDEN:

DRS. R. TER BEEK, DRS. B. BOS, DRS.
A.L.Th. DE BRUJNE, DRS. G. GUNNINK
DRS. B. LUITEN, PROF. DR. C.J. DE RIJ-
TER.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. C.J. HAAK,
J.M. DE JONG, DRS. J. SMELIK,
DRS. H. VELDMAN.

REDACTIE-ASSISTENT:

W.L. DE GRAAFF, Wortmanstraat 138, 8265
AG Kampen, Tel. (038) 3331201.

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA C Kampen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.,
Postrekening 406040 t.n.v.,
De Reformatie, Goes, Postbus 25, 4460 AA
Goes. Tel. (0113) 215591.

ABONNEMENT:

£ 85,75 per jaar; £ 46,25 per halfjaar; studenten
£ 70,25 per jaar (binnenland). Buitenland:
£ 144,50 per jaar (zeepost).

Een abonnement kan per maand ingaan,
maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee
maanden voor het verstrijken van de beta-
lingstermijn (opzegging van jaarabonnement
vóór 1 november, van een halfjaarabonne-
ment vóór 1 juni).

Losse nummers f 1,95 (excl. porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij
de Stichting Bralectah.
 Tel. (0521) 515946.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,84 per mm. Contracttarief op aan-
vraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de
uitgever is het niet toegestaan artikelen uit
dit blad over te nemen.

ISSN0165-5191

één van de kernen van het boek
kunt noemen. Het antwoord is **een
hartgrondig 'ja'**. Die conclusie ver-
baast niet meer, na de hobbels die
eerder genomen **werden**. Zie het ar-
tikel van vorige week.

Maar dat de **Winstons** deze **vrouwe-
lijke** ouderlingen uit 1 Timoteüs 5
weten op **te** diepen zal veel **bijbelle-
zers wél** verbazen. De hier **genoem-
de weduwen zijn** in de visie van
het echtpaar **Winston officieel aan-
gestelde en betaalde** leiders van de
gemeente geweest.

Hoe ze daarbij komen?

Paulus begint ermee in dit hoofd-
stuk te **zeggen**: 'vermaan oude
vrouwen als moeders'. Volgens
Vrouwen in *de gemeente van Claris-
tus* gaat hethier **niet om vrouwen
met een hoge leeftijd alleen**, maar
om vrouwelijke oudsten. Het pro-
bleem zit hier in het woord '**oud-
ste**'. De aanduiding 'presbyter'
heeft in heel veel gevallen te ma-
ken met zowel de hogere **leeftijd**
als met een **ambt**. **Maar** waarom
zou je die ene **keer**, dat Paulus het
over een 'presbytera' heeft wel uit-
sluitend aan een **leeftijdsaandui-
ding** denken? **Daarnaast** wijzen de
schrijvers op de opvallende over-
eenkomsten tussen de vereisten
waar **ouderlingen/opzieners** aan
moeten voldoen (die vind je in **Ti-
tus 1 : 5 - 9** en **1 Timoteüs 3 : 1 -
7**) en de selectie-criteria **om** op de
officiële weduwenlijst geplaatst te
kunnen worden. En is het niet tref-
fend, dat **deze** weduwen betaald
werden voor hun werk in de ge-
meente? Precies **als** sommige man-
nelijke oudsten!

Een speciale plaats voor weduwen

Wat hiervan te denken?

Dat weduwen in de christelijke ge-
meente **een speciale plaats** hebben
valt de Winstons toe te stemmen.
Daarin staat **1 Timoteüs 5** niet al-
leen.

Uit heel de Bijbel blijkt, dat God
een speciale plek in zijn hart heeft
voor weduwen. Zij staan onder zijn
speciale bescherming. De mozaï-

sche **wetten** houden speciaal de
weduwen in de gaten. **Vaak wor-
den dan** in één adem ook de wezen
en de **vreemdelingen** genoemd. In
Psalm 68 bezingen we de **Here** als
de vader **van** de vader-lozen en als
de rechter van de rechte-lozen. **Hij**
is de 'vader der wezen en de rech-
ter der weduwen'.

De eenzaamheid, **maar nok** de so-
ciale en financiële onzekerheid
bracht **weduwen** in een kwetsbare
positie. Maar: 'de Here houdt de
weduwe staande' (Psalm 146 : 9).
Diep **verontwaardigd** is de Here Je-
zus over het uitbuiten van wedu-
wen (Mat. 23 : 13).

De eer die volgens Paulus **aan wed-
uwen** gegeven moet **worden** komt
dus niet echt als **een verrassing**.
Om te **beginnen** maakt hij Timo-
teus **duidelijk**, dat de 'werkelijke
weduwen' **geëerd** moeten worden.
Net als in het vijfde gebod, (eer je
vader en je moeder), **heeft** de hier
bedoelde eer ook te maken met: in
het onderhoud voorzien. Het is de
tijd waarin AOW en **pensioenvoor-
zieningen ontbreken**. Maar geluk-
kig **hebben veel weduwen wel kin-
deren en kleinkinderen**.

Deze vrouwen kunnen **rekenen** op
hun familieleden, schrijft Paulus.
Ze kunnen rondkomen, omdat een
familiekring rondom haar staat.
Diakenen moeten die kring niet
doorkruisen. Met de 'werkelijke
weduwen' zijn vrouwen bedoeld,
die echt niemand hebben om finan-
cieel **op terug te vallen**. Het **mag**
dan de gemeente een eer zijn rond
deze **vrouwen** te staan en onder-
steuning te geven.

Maar er is nog **een** tweede groep
van weduwen die bijzondere aan-
dacht waard is (vers 9 - 15). Ook
deze **vrouwen** hebben een speciale
plaats in de gemeente.
'Een **vrouw mag als weduwe in
aanmerking komen**, wanneer ze
minstens zestig jaar oud is', schrijft
Paulus. Wat betekent 'in aanmer-
king komen'? Uiteraard kan een
leeftijd op zich **nooit een criterium**
zijn bij de vraag of een weduwe
diakonale hulp moet **krijgen**. **Alsof**

je tegen een weduwe van 56 jaar oud zou **moeten** zeggen: ga heen en **wordt** warm, **kom** op uw zestigste maar eens **terug**! Het bereiken van de zestigjarige leeftijd zou wel een criterium kunnen zijn bij de **vraag** of iemand een verantwoordelijkheid **aankan**!

Het **woord** dat Paulus gebruikt kan betekenen 'recruteren', 'aanstellen'. Schakel weduwen in! Dat zou een verrassende benadering van weduwen in de gemeente zijn. Help haar door haar te laten helpen. Dat dit inderdaad de bedoeling is blijkt als je vereisten leest waaraan deze vrouwen moeten **vol-doen**.

Het moeten vrouwen zijn, die **veel** ervaring hebben opgedaan in **het doen van** goede werken.

De **Winstons** hebben dus goed gezien, dat je in de kerk niet alleen moet vragen: wat kunnen we voor de **weduwen** betekenen? **Maar** ook: wat kunnen 'weduwen' **voor** de gemeente betekenen? Diakenen, ouderlingen, **dominees**: ze zijn o.a. actief als werkers voor **weduwen**. Zij krijgen van Paulus de hint: stel weduwen **aan** als medewerksters. Je zou Paulus' **woorden** zo **kunnen** samenvatten: **eer** op zichzelf **staan** & weduwen **door** haar te verzorgen (**vers** 3 – 8, 14) **en** eer goed bekend staande weduwen door haar een **zorgtaak** te geven (9 – 15).

Weduwen in de ouderlingenbank?

Maar gaat het om **ouderlingen**-werk?

Als je kijkt naar de profielschets die Paulus voor opzieners en voor weduwen heeft opgesteld zie je inderdaad een paar overeenkomsten. Maar er **zijn ook** opvallende verschillen! **Over** de opziener lees je in 1 Timoteus 3 : 2: Hij moet in staat zijn om anderen te onderwijzen.

Ouderlingen moeten werkers met het woord **zijn**. Van de 'weduwen' wordt dat niet gevraagd. En tegen Titus **zegt** Paulus: de **oudste** is een beheerder van het huis van **God**, hij

moet in staat **zijn** te **vermanen** op grond van de **gezonde** leer en tegensprekers te weerleggen. **Hij** is vooral werker met het woord. Maar deze vereisten **zie** je bij de 'weduwen' niet terug. integendeel, daar vind je selectie-criteria die stuk voor stuk diaconaal van karakter zijn. De **nadruk** ligt niet op woorden, maar op daden. Zij is vooral werkster met de daad! Inzake **goede** werken moet veel g& over haar gezegd **kunnen worden**. Deze vrouwen moeten niet alleen gastvrijheid bewezen hebben (bij de **ouderlingen** eveneens genoemd), maar ook de voeten van de heiligen gewassen hebben (vies slavenwerk), verdrukten ondersteund en alle goed **werk** behartigd hebben.

En dan het argument, dat de **vrouwelijke** 'ouderlingen' **evenals** sommige mannen voor hun inspanningen betaald werden. Dat verdwijnt als sneeuw voor de **zon**, wanneer je bedenkt dat deze steun **werd verleend** aan een andere categorie weduwen, al **kan** er overlapping **ge-weest** zijn. En vooral: het **gaat** hier helemaal niet om betaling voor of vergoeding **voor verrichte** diensten, **maar om** de zorg voor weduwen die kind nog kraai **hadden** en er helemaal **alleen** voorstonden. En wat de **uitdrukking** 'presbytera' betreft: Paulus maakt **onderscheid** tussen oudere én jongere mannen, oudere én jongere vrouwen. Het **leeftijds**-aspect is dus **dominant** aanwezig. Het is m.i. gekunsteld, om niet te **zeggen** gezocht, hier te denken **aan** een ambt.

Het gelijk van de Winstons

Eeuwenlang (zie de kanttekening van de **Statenvertalers**) is bij de 'weduwen' gedacht aan diaconessen of in ieder geval **aan een diaconale** taak.

Hedendaagse exegeten als dr. J. van **Bruggen** en dr. W.F. Wisselink **denken** er ook zo over. Een weduwe, die **tijdens** haar huwelijk goed bekend stond om haar behulpzaamheid, kan na de dood van haar

man des te bruikbaar zijn voor de gemeente. Af en toe laat de discussie over 'de diacones' in de **gemeente** weer **op**.

Geen wonder. De Bijbel kent diaconessen en in de eerste eeuwen **van** de christelijke **kerk** waren ze **in** het midden van de **gemeente** te vinden. Calvijn pleitte **voor** de **terugkeer** van de diacones. Het probleem is **onder** meer, dat de bijbelse **gegevens** over deze vrouwen zo summier zijn (1 Timoteus 3 : 11; **Romeinen** 16 : 1).

Maar over 'de weduwen' is **Paulus** in 1 Timoteus 5 echt niet zo **kort**! We zijn er alleen – uit een bepaald & verlegenheid? – zo snel mee **klaar**. **Waarom doen** we in onze kerkelijke praktijk zo weinig met 1 Timoteus 5?

Er wordt **druk** gepraat en geschreven over de **werkdruk** van predikanten, ouderlingen, **diakenen**. **Mannen s**jouwen zich het vuur uit de sloffen. Heel wat **keren** komen zij op adressen, waar de hulp van een ervaren **vrouw** meer op zijn plaats zou zijn. Tegelijkertijd slaat de **vergrijzing** toe. Heel wat gemeenten maken zich er zorgen **over**. De oplossing? De kerkenraad wordt uitgebreid, meer mannen worden aan het werk **gezet**. O.a. om weduwen en **weduw**naren te bezoeken.

Paulus, dat is het gelijk van de **Winstons**, **attendeert** ons er op, dat **we** op een andere manier naar vrouwen **kunnen** kijken die de pijn van het **weduwe-zijn** met zich meedragen. Heel **veel** weduwnaren en **weduwen** hebben ontdekt, dat de vaak onvoorstelbare pijn **van** het gemis een verdieping in hun geloofsleven heeft betekend. Je wordt in je verbijsteringen tranen teruggeworpen op de Enige, **die** nu nog altijd bij je blijft, het enige Klankbord dat altijd voor je thuis is.

De **Here** kan **kennelijk** de pijn productief maken in een des te **grotere** toewijding **aan** de Here. Een wonder van Gods Geest.

Bij **sommige** vrouwen, vrouwen

die al wat ouder maar nog niet te oud zijn, mag die nieuwe fase in hun leven ook een kerkelijke vormgeving krijgen. Ja, er blijven vragen over. Hoe zit het bijvoorbeeld met de leeftijdsgrens van zestig jaar? Hoe strikt moet je die grens handhaven?

Weduwen dienden een gelofte af te leggen om zich toe te wijden aan hun ~~Heer~~ en niet opnieuw te trouwen (1 Timoteüs 5 : 12). Is een celibaatsgelofte onmisbaar? ~~Maar~~ mogen de vragen die er liggen ons verhinderen om een begin van een antwoord op 1 Timoteüs 5 te geven? Er zou al veel gewonnen zijn, wanneer we in onze kerken zo dicht mogelijk tegen 1 Timoteüs 5 zouden aankruipen. Gelukkig zijn er heel veel vrouwen, en weduwen, die in de gemeente en daarbuiten mannen voorgaan in het doen van goede werken, ook zonder speciale aanstelling. Door spontaan en in stilte veel dingen te doen, waar mannen en vrouwen met een druk gezin of drukke baan vaak niet aan toekomen.

Natuur en genade

Tenslotte een paar samenvattende en afrondende opmerkingen. Daarbij betrek ik ook het vorige artikel. Ais we het hebben over mannen en vrouwen bestaat nogal eens de neiging om bij het Nieuwe Testament te beginnen. We discussiëren over de 'onderdanigheid' van de vrouw. En wat betekent het, dat de man 'hoofd' genoemd wordt? En we ergeren ons mogelijk aan Paulus, die zegt dat de vrouw 'zich rustig, in alle onderdanigheid, moet laten onderrichten' (1 Timoteüs 2 : 11). En we vragen ons af: waarom zou in de woorden van Paulus niet iets cultuur-bepaalds mee kunnen meeklinken? Als we in zijn afwijzing van 'haarvlechten' iets van de eigen tijd van Paulus herkennen, waarom dan niet in het 'de vrouw moet zich rustig houden'? (1 Timoteüs 2 : 9 – 12)? Daarom is het goed de woorden van Paulus te lezen in het licht van Genesis. Bij het begin begin-

nen. Bij & schepping van man en vrouw. Voor wat betreft het *huwelijk* doen de Winstons dat ook! Paulus grijpt zelf boven zijn eigen tijd uit, door zich te beroepen op de scheppingsorde (1 Timoteüs 2 : 13). Dat heeft Paulus niet van zichzelf. Dat heeft hij van zijn Meester geleerd: ga terug naar het begin, hoe is het toen geweest (Matteüs 19 : 8)? Adam en Eva werden aan elkaar gegeven.

Maar: ze hadden niet alleen een innige relatie met elkaar.

Ze hadden ook een innige relatie met God. Zij waren kinderen van God, zij waren de eerste kerkleden. Terecht dus situeren de Winstons het eerste huwelijk in het paradijs en trekken ze daaruit voor vandaag consequenties. Maar in vergeten, dat niet alleen het huwelijksleven daar begon. Gods grote plan met de mens begon er. De Here begon daar een gemeente op de been te brengen. Daarom verwijst Paulus niet alleen in verband met het huwelijk, maar ook in verband met de taakverdeling binnen de gemeente naar dit begin (1 Korinte 11 : 9, 1 Timoteüs 2 : 13).

Je zou je kunnen afvragen waar het vandaan komt, dat de Winstons in de praktijk van het gemeente-zijn geen link willen leggen naar de schepping. Vermoedelijk zit hier een *doperse* denktrant achter.

Dopersen leggen een sterke nadruk op het rechtstreekse werk van de Geest en maken graag een tegenstelling tussen schepping en verlossing. Zij zien een contrast tussen het terrein van de natuur en dat van de genade. In de doperse denklijn heeft de christelijke gemeente: van het Nieuwe Testament weinig te maken met Gods scheppingsbedoeling. Er zijn gewoon veel taken waartoe de Geest je rechtstreeks roept!

Gereformeerde mensen stemmen de dopersen graag toe, dat de Here in het werk van zijn Geest radicale vernieuwing beoogt. Maar ze zeggen tegelijk: het werk van Gods Geest druist niet tegen Gods oorspronkelijke plan in. De vernieu-

wing die de Geest wil geven is *herscheping*. In het doperse denken kun je het huwelijk een plaats geven in de 'bestaande orde', terwijl de door de Geest geregeerde gemeente van een andere orde is. Bij onze kritiek op de Winstons gaat het maar niet om exegetische verschillen van mening, maar om verzet tegen een geestesstroming, die Gods nieuwbouw losmaakt van Gods oude bouwtekening.

natuur en genade
als "genade"
in "natuur"
de doperse

GEBEDSGROEP IN AKTIE VAN 'ADVENT TOT PASEN'

Bij Nehemia 1

M
meditatief

'De biddende kerk'

Als boek alleen nog maar antiquarisch te verkrijgen. En als verschijnsel? Is het niet maar zo 'ieder voor zich' als het om bidden gaat – met op de zondag 'één voor ons allen'? Eendrachtig iets groots **van** de HE-RE 'losbidden', iets waar zijn Naam mee geëerd is, zijn Koninkrijk mee gebouwd – **wat** komt er van terecht in ons hectisch bestaan? 'Volharden in het gebed – je samen schrap blijven zetten, zoals pijlers die een brug dragen, kennen **we** dat wel? Bidden **om** een 'groot werk van God'. **Zeg** maar: een wonder. Het wonder van éénheid van Christus' kudde hier in Nederland te **zien** groeien. Het wonder **van** als levende gemeente werfkracht door je aderen te voelen stromen. Het wonder van een nieuwe generatie met een nieuw geestelijk **élan** op te mogen zien groeien. Het wonder van een **opleving** in de beleving van erediensden.

Moet er eerst een ramp gebeuren?

Je zou zeggen van wel, ja. Of beter gezegd: **het** moet eerst tot ons doordringen dat **rampen** zich aan het voltrekken zijn. In ons luxe westerse leventje oog krijgen voor geestelijke verpaupering, waar we ten diepste misschien al wel middenin zitten. Als ik mijn bijbel opensla mag ik tot mijn opluchting merken: we zijn de **enigen** niet. Pas als Esther zich realiseert dat het net van de dood zich sluit om haar en haar volk richt zij een gebedsgroep op (4 : 16). En voor Nehemia ertoe komt moet hij toch eerst **zijn** getroffen door de indringende reportage over de noodtoestand in Jeruzalem

van een geëngageerd reportersteam (1 : 14, 11). **Maar** het **gebeurt** dan toch maar! En bij ons? Vergaat het ons niet zoals dat liedje zegt: '...de nood van alle dagen, kan niet meer aan ons knagen – wij nemen bij het nieuws verveeld een koekje bij de thee...'.² Ergens heet of koud van worden en tot gebedsactie komen, dat gebeurt niet vanzelf. Het is een wonder op zich. God Zelf maakt dat los. Herkenbaar?

God brengt zijn volk tot bidden

Zoals toen, die gebeds-revival in het jaar 445 voor Christus' komst, in de joodse ballingenkolonie in het verre Perzië. Nehemia, de schenker van de koning, begon. En zijn voorbeeld vindt navolging **van** velen. Zij allen blijven hun dagtaak trouw **verrichten**, maar op hun netvlies blijft de gehavende, vogelvrije **Stad-van-God** als ingebrand staan. En keer op keer roepen zij de **HERE** aan en smeken om een **keer**. Aangrijpend om te lezen, dit eerste hoofdstuk hoezeer de **HERE** voorop staat in hun gebeden. Geen egoïstisch bidden. Zijn **naam** en **faam**. Zijn trouw aan zijn eens gesloten verbond. Nehemia en zijn groep bidders, we mogen nog heel wat van hen leren, ook als het om verootmoediging gaat. Vastend concentreren ze zich op Gods Zaak in deze wereld. En oefenen geduld. Tot het Gods tijd is.

De doorbraak kwam in de maand Kislew

Overgezet naar onze tijdrekening betekent **dat**: 'Adventstijd'. En is dat niet bij uitstek de tijd van verootmddiging en verwachting?! En

wanneer is het Gods tijd – tijd voor verhoring? In de maand Nisan (2 : 1): onze 'Paastijd'. Vurig baden zij eendrachtig om Gods reddend ingrijpen: van Advent tot Pasen. Is het niet symbolisch!! Vol verwachting bidden tot God Zelf je opricht en heel concreet inzet om zijn **zaak** te dienen. Dat is de taak van de Christus' Kerk op deze oude aarde. Het is Advent. En straks is het Pasen. De wedergeboorte van Gods schepping. Bent u ook zo benieuwd bij **welke** wonderen onze Heer ons, vóór het **zover** is, nog wil gebruiken? Gebedsantennes uit!

Wandelen met God

Van ver

Ik kom van ver. Zo heet het boekje. Het is geschreven door iemand die al vanaf heel jong meisje door haar vader werd misbruikt.

Dat weet je vanaf de eerste bladzijde.

Het staat namelijk al in het 'Woord vooraf'.

Zo begin je aan dit kleine boekje van nog geen 120 kleine bladzijden. Het bestaat uit flarden van gedachten en fragmenten van brieven, die ze geschreven heeft gedurende haar behandeling aan haar therapeute. En het begint inderdaad 'ver weg': alles is ver weg gestopt, stil gezweven, verdrongen en verwron- gen.

Zij 'weet' 'het' zelf niet meer.

Het is een verrassend begin.

Je maakt als lezer iets van de tocht van ver weg met.

Dat is schokkend. Elke nieuwe stap op die weg.

Schokkend voor haar. Schokkend voor de lezer.

Geperverteerde eigendomswaan

Met simpele woorden, zonder enige opsmuk of gewild accent k-schrijft ze de weg die ze aan de hand van een christen-therapeute aflegt naar dat wat altijd verzwegen is, sssstil gehouden, weggedrukt. Ze is er door vervreemd van zich zelf, vervreemd van het eigen lichaam. Het is haar 'afgepakt'. Dat is de term die gebruikt wordt. In al zijn eenvoud is dat woord ont-hullend. Dat kan dus: dat de ene mens het lichaam van een ander 'af-pakt'. Het is & verwoesting van een leven, waarbij intussen het slachtoffer toch gedoemd wordt

verder te leven. Reden waarom in het Nawoord gezegd kan worden, dat incest wellicht erger is dan moord: **het is de tot het uiterste doorgevoerde perversie van een eigendomswaan, waartoe alleen mensen in staat zijn. Dieren doen zoiets niet.** Je moet er voor gescha- pen zijn naar het beeld van God! Ergens in dit boekje staat de zin, dat vijftien procent van alle wou- wen seksueel misbruikt worden door verwanten. Er wordt geen sta- tistisch materiaal aangedragen tot staving van deze uitspraak. Wie in dit kleine onthutsende document leest, tot welke schade dit seksueel misbruik kan leiden, kan er bang van worden.

FMS en MPS

De afkortingen staan voor False Memory Syndrome en Meervoudige Persoonlijkheids-Stoornis. Er is uiteraard een uitgebreide literatuur over. Moeilijk en ingewikkeld. De zaak waarom het bij deze stoornis- sen gaat is dan ook letterlijk in-ge- wikkeld. In dit boekje komen deze afkortingen ook een paar keer voor. Maar het wordt niet ver- zwaard met notenmateriaal, beto- gen of beschouwingen. In de tekst van het boekje zijn za nu en dan wel verwijzingen opgenomen naar diverse titels, waarvan het slachtof- fer schrijft, dat ze die 'onlangs' ge- lezen heeft, of 'vorige week' heeft gekocht. Soms worden ze zelfs nog op een haast wetenschap- pelijke manier voorzien van het jaar van uitgave. Maar zelfs dat komt in deze dagboekfragmenten niet eens ongelooftwaardig over, omdat de hoofdpersoon een afge- studeerde studente psychologie is. Geen verhandeling dus, maar een

beschrijving in simpele bewoordin- gen, hoe die meervoudige perso- nen, die eigen namen hebben, lang- zamerhand worden geïntegreerd en hoe een mens zichzelf hervindt, in het eigen lichaam, en op de eigen plaats. En hoe daarbij zelfs plaats wordt ingeruimd voor vader die 'het' deed en van niets meer blijkt te weten en voor moeder die 'het' ontkent en tenslotte 'vaarwel' zegt. En dat alles onder de koepel die ge- vormd wordt door God. Toch. Alle- maal zo simpel, dat je het boekje soms even weg legt, om er over na te denken en van de pijn te beko- men, die de lectuur je geeft. Zon- der enige nadruk worden de feiten stapje voor stapje beschreven. Tot- dat je het dieptepunt bent gepas- seerd. Je moet de bladzijde waar &t staat twee keer lezen, om de in- druk goed tot je te laten doordrin- gen. En dan, dan denk je: hoe kan dat waar zijn?

De waarheid

Achter in het boekje heeft Los ('P.L. Los, psychiater (in ruste)') een nawoord geschreven. Het be- gint met de prikkelende zin: 'Ik ben bang, dat ik het geloof'. Daar voegt hij opmerkingen aan toe over de manipuleerbaarheid van het menselijk geheugen. En de manier waarop veel van deze dingen wordt 'weggewerkt' via het FMS. En ze- ker; als incest erger is dan moord, dan is een ongegronde beschuldi- ging van incest ook erger dan een ongegronde beschuldiging van moord. Maar intussen doet het 'ssst' zijn dodelijk werk. Je kunt ie- mand dood-zwijgen, ook dood ma- ken door 'ssst' te zeggen. En dan schrijft hij: "Geneigd tot alle kwaad is een beetje te veel van het goede.

Dat mag in onze formulieren staan, maar **je bent** wel zot als je denkt dat je zelf in staat **zou** zijn tot gruwelen **wals** de Serviërs bedrijven of dat je dingen **zou** kunnen doen **zoals** in dit **boek worden** verteld. Zoiets kun je je niet **voorstellen** in ons **goede** vaderland of in de kerk. En **daarom** is het prettiger te zeggen dat het niet waar is: FMS, fantasie, leugens'.

Gebed

Ik wil nog op **een** paar dingen wijzen, die mij zijn opgevallen bij de lezing van dit boekje. In de eerste plaats: de plaats van het gebed in de therapie. Dat ademt een sfeer, die – ik **zeg** het met grote voorzichtigheid – wellicht niet helemaal past bij dat wat we **in** onze patronen gewend **zijn**. Het bidden om de reiniging van de handen, de zuivering van al die ledematen van het lichaam die aangeraakt zijn, besmet, bedorven, vervuild en vervreemd. Het gebed tijdens de therapieën. Het **gebed** in de samenkomst van Jeugd met **een** Opdracht door **een** voorgangster met haar helper. De Heilige Geest die 'ervaren' wordt in de trilling van een hand. God **die** zich stelt tussen het slachtofferen de persoon die haar bedreigt. De zeer persoonlijke ervaringen van de hoofdpersoon van de aanwezigheid Gods. Zo spreken we daar doorgaans niet **over**. En het deed me zo goed.

Hoe doen wij dat? **Hoe** bidden wij? Als we God zo dicht bij gaan halen, dat Hij niets **anders** meer is, dan een verlengstuk van ons zelf, een oplossing voor onze problemen, het sluitstuk van **onze** vragen, dan heeft Hij geen eigen bestaan meer. Dan is het een projectie geworden vanuit ons zelf. Maar het is doorslaan naar de andere kant, als Hij zo ver weg **wordt** gezet uit **eerbied** voor zijn **Persoon**, die Zelfstandig is en Heilig is en Verheven, de Schepper van hemel en aarde, dat bidden niet meer is het persoonlijk naar Hem toe gaan en **zijn** aanwezigheid 'belevén'. Het deed me goed, om te lezen hoe het gebed **geïntegreerd was** in **deze** therapeutische behandeling.

Afhechting

Er is nog een tweede punt dat ik noemen wil. Dat is het moeilijke punt van de vergeving. Ja wat is vergeving? Wat is dat in deze gevallen? Wie kan daar op aandringen? Bij wie? En hoe? Ergens in het boekje staat de opvallende uitspraak: 'vergeven kan je in je **één-tje**, **zelfs** ais er niet om gevraagd wordt; voor verzoening moet je toch minstens met je tweeën **zijn**'. Dat zegt de hoofdpersoon in haar dagboek! Dan **gaat** het over de plaats die de vader **tenslotte** krijgt en de moeder **ook**. Ik geef drie citaten. Eerst over de **moeder**. En dan over de vader. En tenslotte over nog een derde persoon die zomaar even in het boekje **voorkomt**. ik doe dat voor de moeders en de vaders en al de anderen die er ook onder ons moeten zijn en **die 'ssst'** hebben **gezegd** en **niet** verder zijn gekomen en kapot hebben zien **gaan** en zelf ook kapot zijn gegaan. Want aan het einde van de **weg** die **begint met** 'ssst' zijn er alleen maar slachtoffers.

Met de moeder wordt door de hoofdpersoon een genadeloze kloof gevoeld die niet alleen **verzoening** uitsluit, maar wellicht **ook** contact. Maar er staat een bladzijde eerder **tenminste** over **háár** nog, dat er **rouw is** over het ontbreken van verzoening. Toch is het **laatste** dat over haar **gezegd** wordt: 'Ik voelde zo vaak ook nog eens haar verscheurdheid. Die **pijn** veronderstelde ik tenminste bij haar en vervolgens voelde ik het. Nu ik haar pijn niet meer voel, besef ik ook dat ik haar pijn niet **hoef te** voelen, **dat** het nergens goed voor is, dat Jezus die pijn op zich genomen heeft. Dat ik daarvan verlost ben, is voor mij een signaal dat ik lossen losser van haar **kom** en dat voelt goed.' Dat is een afscheid, dat pijn doet! Bij ai de pijn die er al geweest is! Zouden al die moeders dat eens willen bedenken?

De vader 'verdwijnt'. Dat zal niet anders **kunnen**. Alles is gezegd. En hij bleef zeggen 'ssst'. Ik lees helemaal aan het eind: 'God heeft hem

vast niet opgegeven. Ik wel. Ik hou ook niet van hem. Het oordeel over **mijn** vader is aan God. In m'n geestervaar ik dat Jezus, de Leeuw van **Juda**, voor **mijn** en over **mij** **brult**. Bij neemt het voor **mij** op'. Dat is een nog veel verder gaand afscheid. Zouden al die vaders dat eens **wil-**len bedenken?

ik geef nog **een** citaat. Over de jongen **die** zich aan **haar** vergreep, toen ze elf jaar **was**. In de sporthal. Hij **trok** aan haar kleren, terwijl een andere jongen hem aanmoedigde. De **trainer**, die net op tijd binnen **kwam**, greep in. Jaren later kwam ze de jongen tegen. Zij herkende hem niet. Hij haar wel. Hij sprak haar aan. En begon er over. Hij had er last van en **voelde** zich schuldig. Hij vroeg, of ze er ook problemen door **gekregen** had. Zij zei, dat ze hem gehaat had. En dat ze hem vergeven had. En staat er **dan**: 'Ik meende het. Ik vond hem zelfs sympathiek'. En dan komt de zin die bij me bleef **Raken**: 'Tot op de dag van vandaag beschouw ik die ontmoeting **als** geregeld **door** God'. Zouden al **die** 'anderen' dat eens **willen bedenken**?

Slot

Ik sluit af met het gedicht op de tielpagina;

Ik **kom** van ver
van waar de **harten** gebroken zijn
onder de starre, kille verstikkende
eenzaamheid
bevroren gevoel
het is stil
ik kom van **ver**

Dichtbij nu
ogen die knipperen
in het licht van gevoel
wankelend soms
beweging

Ik **kom** van ver

Naar aanleiding van: Inez van der Zee, *Ik kom van ver. Een persoonlijk verhaal over incestverwerking en therapie*; De Vuurbaak, Barneveld, 1997, 120 pg, voorzien van een Nawoord van P.L. Los, psychiater in ruste; en een lijst van adressen voor hulpverlening.

HEILIGING: SAMENWERKEN MET GOD?

Het heilige streven van Jerry Bridges

J. Wesseling

Beginnerspreek

Ik heb de preek ~~weer~~ opgezocht. Als student mocht ik het voor de tweede keer proberen: een preek maken. Nu vanuit de catechismus, zondag 34. In de aanhef van de tien geboden wordt het volk direct aangesproken. Zo wordt het ook meteen voor de keus geplaatst: hoe reageer ik hierop? 'De HERE heeft de mogelijkheid gegeven een nieuw leven te beginnen. Maar Hij wil daarom ook de Eigenaar van dat leven zijn: Ik ben uw God.' Mijn leermeester legde meteen de vinger bij dat: de mogelijkheid geven een nieuw leven te beginnen. Dat klinkt 'remonstrants' binnen het verbond'. Die zin was onder niveau. 'De HERE heeft ons in de vrijheid gezet. En nu vraagt Hij ons leven op voor zijn dienst!' Ik moet eerlijk bekennen dat ik dat toen wat ongrijpbare kritiek vond. Dat wilde ik allerminst: remonstrantisme importeren in de gemeente van Christus. Toch, in mijn argeloosheid, formuleerde ik kennelijk onbeschermd: 'God schept de mogelijkheden, maar de keus is daarna aan ons.'

Samenwerking

Ik moest daaraan terugdenken, toen ik Het heilige streven las van Jerry Bridges. Vorige week sloot ik af met een tweetal vragen:

- ziet Bridges Gods genade niet teveel als een permanente toestand, die in Christus realiteit geworden is, ongeacht of je je daarvan bewust bent of niet?
- hoe ziet Bridges de verhouding tussen het werk van de Geest en onze inbreng, ons geloof?

Die vragen keren bij dit boekje ver-

sterkt terug. Bridges zelf geeft al in de inleiding helder aan hoe hij dat ziet: 'Het streven naar heiligheid is een samenwerkingsverband tussen God en de christen. (...) God heeft het voor ons mogelijk gemaakt een heilig leven te leiden. Maar hij geeft ons de plicht om ook in heiligheid te wandelen.' Streven naar heiliging, dat doet God niet voor ons. Dat is iets wat wij moeten doen. Weloverwogen legt Bridges de nadruk op onze verantwoordelijkheid, omdat veel christenen dat vandaag hard nodig hebben. Wel heeft God van zijn kant de nodige voorzieningen getroffen, vooral het feit dat wij aan de zonden zijn gestorven, of we ons dat nu bewust zijn of niet. Als we geen overwinning ervaren, houden we te weinig rekening met dat feit. Maar we moeten niet de potentie om weerstand te bieden (die God geeft) verwarren met de verantwoordelijkheid om weerstand te bieden (die ons toebehoort). We zondigen nog steeds doordat onze zondige natuur nu een soort guerillaoorlog begint. En de macht van de (oude) gewoonte speelt ons parten. ik maak hierbij een paar opmerkingen. Ik wil waarderen dat Bridges zich expliciet afschermt tegen een (ook door hemzelf tijdelijk aangehangen) heiligingsvisie, die suggereert dat iedere poging om heilig te leven typeert als een poging 'van het vlees', terwijl 'het vlees van geen nut is'. 'Zo werkt God niet'. Maar volgens mij formuleert Bridges niet nauwkeurig genoeg: we zijn voor de zonde gestorven in Christus. In Hem is dat een feit. In het geloof mag je je daarvan steeds meer bewust worden. Dat betekent nog niet dat wij hier en nu al helemaal voor de zonde gestorven zijn.

Wat in Christus werkelijkheid is, maakt de Geest steeds meer in mijn leven waar.

Via een citaat van John Murray schrijft Bridges: 'de gelovige is op zeker moment in het rijk van de zonde gestorven en is overgegaan naar een ander gebied.' Opnieuw krijgt het leven onder de genade iets van een permanente situatie, ongeacht of je het weet of niet. Je kunt immers niet in twee gebieden tegelijk verblijven. Ik mis daarin dat het 'in Christus gestorven zijn' een geloófs werkelijkheid is. Daarbij is niet zozeer sprake van een overplaatsing naar een ander gebied als wel van een verandering van zeggenschap. Wanneer je het eigendom van Christus bent, heeft de zonde geen recht van spreken meer en mag geen aanspraken meer op je maken. Maar hij doet dat in werkelijkheid nog wel degelijk. De boedelscheiding tussen het rijk van de zonde en het rijk van genade is minder absoluut dan Bridges aangeeft.

Proces

Heel waardevol vind ik het, wanneer Bridges benadrukt dat heiliging een voortdurend proces is en onvolledig blijft zolang wij leven. 'Zelfs onze tranen van berouw moeten nog in het bloed van het Lam gewassen worden.' ik heb God nooit met heel mijn hart lief. Toch eist God volmaaktheid. Voor dat je aandacht geeft aan de heiliging in onszelf, moet je eerst oog hebben voor de heiligheid van Christus en daarin je zekerheid vinden. Bridges onderscheidt terecht tussen de heiligheid die wij in Christus voor God bezitten (het werk van

Christus **voor** ons) en een heiliging **waarin** wij meer en **meer** kunnen groeien (het werk van de Heilige Geest **in** ons). Het **eerste** is **vol-**maakt en volledig en is van ons vanaf het moment dat we op Christus vertrouwen; ('Wat een zegen!', roept Bridges). Het **tweede** is een voortdurend proces en blijft onvolledig zolang wij leven. 'Alle christenen **kijken** alleen naar Christus **voor** hun rechtvaardiging, maar lang niet allen **kijken naar** Hem **voor** hun volmaakte heiligheid voor God.'

Heiliging begint als een momentane handeling van de Heilige Geest. Ook die handeling is een geschenk van Gods **genade**. Zijn eigen Geest **komt** binnenin ons. Dat eerste **begin** zet de Geest voort door voortdurende handelingen. Maar 'om uit genade **te** blijven leven **moet** u nooit, maar dan ook nooit, **kijken** naar het werk van de Heilige Geest in u als basis **voor uw** relatie met God. U moet altijd buiten uzelf **kijken** naar Christus. U bent alleen heilig door Christus.' Wanneer je ijverig heiliging nastreeft, zal je ook vaak moeten vluchten naar de Rots van je behoud.

Ik **ben** hier blij mee. In Bridges' boek *Genade* miste ik m.n. het element van **onze** **dagelijkse** gang naar de troon van Gods genade. **Maar** gelukkig komt dat nu duidelijk naar voren. Hier klinkt het Evangelie voluit. **Hartverwarmend**.

Heiligheid

De oproep om heilig te leven is gebaseerd op het feit dat **God** zelf heilig is. Het **gaat niet** om de 'culturele heiligheid' van een christelijk **gedrag**spatroon. Heiligheid is **gelijk-**vormigheid aan Gods karakter. Zijn natuur is rein en **volmaakt**. **Hij** **zet zijn** **volmaakte** standaard van heiligheid geen moment opzij. Daarom haat hij zonde. Elke keer, wanneer wij zondigen, **doen** wij iets wat God haat; **Ook** dat mag een **bijbelse** drijfveer **tot** heiliging zijn. **Ook** Christus' heilige leven is be-

doeld als een **voorbeeld** voor onze heiliging. Het **uiteindelijke** doel van God is, dat wij geheel gelijkvormig worden aan het beeld van zijn Zoon.

De laatste woorden **klinken** mij bekend in de oren, maar die aandacht voor Gods karakter ervaar ik als iets, wat ik tot een paar jaar geleden zo niet kende. De winst **ervan** vind ik, dat je **heiliging** een persoonlijker kleur krijgt. Het gaat niet allereerst **om** een ander gedrag of om het naleven van geboden en richtlijnen, **maar** om je **oriëntatie** op de **persoonlijkheid** van God. Toch houd ik ook mijn reserves. Iemands karakter is in ons **taalge-**bruik vooral een psychologisch gekleurde aanduiding. **Het** risico is **aanwezig** dat je de heiliging gaat 'verpsychologiseren'. Aan de ene **kant** vind ik dat het sterke van veel **Amerikaanse boeken**: ze **proberen** bijbelse noties ook door te berekenen naar **ons** psychisch functioneren. Maar **je sterke punt kan zo-****maar** je valkuil worden.

Uniek

Een **groter** bezwaar vind ik, dat je in de praktijk heiliging gaat invullen vanuit dat 'op Jezus **lijken**'. En dan komt **zomaar** **nauwelijks** in beeld dat Jezus' persoonlijkheid ook uniek was en zijn leven onnavolgbaar. **Je** kunt gaan **zeggen**: 'wij moeten net zo intens en net zo vaak **bidden** als Jezus.' Of: 'wij moeten in verzoeken **net** zo staande **kun-**nen blijven als de **Here**'. **Met** als gevolg dat je het gevoel **overhoudt** het nooit goed **genoeg** te doen. In de praktijk wordt je streven naar heiliging zo dwingend, dat je er **on-**rustig van **kunt** worden. Ik zou **een** **andere** insteek willen kiezen. Ik ben zielsdankbaar dat mijn Heiland **een** volmaakt gebedsleven had. En dat Hij staande gebleven is in alle **verzoeken**, om mijn uitglijders te verzoenen. Daar verwierf Bij de Geest om **mij** **lang-**zaam maar **zeker** te vernieuwen. Met andere woorden: mijn Here Jezus leefde als mijn Middelaar vol-

maakt en was daarin **uniek**. Met zijn onschuld en volkomen heiligheid bedekt Hij mijn zonde, waarin ik ontvangen en geboren ben (HC. **zd. 14, vgl. art. 22 NGB slot**). **Ons** gelijkvormig worden aan Christus blijft liggen onder het barmhartige beslag van: Jezus, leven van mijn leven. Dat zet ons 'op Jezus lijken' in een milder gekleurd **licht**.

Actieplan

God heeft ons ruimschoots **van** middelen voorzien **om** de dagelijkse schermutselingen tegen de inwonende **zonde** te winnen. Allereerst is het een feit dat we met **Christus** en al zijn macht verbonden zijn. Bovendien heeft **Hij** ons zijn Heilige Geest gegeven om in ons te **wonen**. Onze afhankelijkheid **van** de Geest **komt** tot **uitdrukking** doordat we ons voortdurend over de Schrift buigen en doordat **we** **bidden om** heiliging.

Vervolgens ontwerpt Bridges een **soort** actieplan tot heiliging. We **moeten** eerst overtuigd worden door Gods Woord: dat **hervormt on-**ze **geest** en vernieuwt ons denken. Om de Schrift **doeltreffend** uit je hoofd te leren heb je een plan nodig. **Voor** niet expliciet in de bijbel genoemde zaken komt Bridges **met** een 'recept voor goed en **kwaad**'. **Ook** toewijding is **onmisbaar**. Want we hebben zondige gewoontepatronen ontwikkeld. Om die **te kunnen** doorbreken is christelijke discipline vereist. Deze training vraagt wilskracht, tijd, een goede methode, meditatie en toepassing. En: **levenslange volharding**. Christenen **proberen** altijd zo snel mogelijk onder Rom. 7 uit **te komen** en naar Rom. 8 **te gaan**, **maar** God heeft **ge-**wild dat we in dit gevecht blijven volharden in het streven naar heiliging*

Lichaam en geest

Waarschijnlijk is er geen grotere **gelijkvormigheid** aan de wereld dan de manier waarop wij ons lichaam, tegen beter weten in en in

strijd met onze bijbelse doelstellingen, overgeven en vertroetelen. We geven toe aan teveel eten en drinken, aan hebzucht, aan luiheid en onmiddellijke behoeftenbevrediging. Maar God verwacht dat we die zondige vleselijke begeerten in bedwang houden. Een gedisciplineerde heiliging van het lichaam hoort erbij.

Verder moeten wij onze gedachten heiligen. Want gedachten bepalen via de daaruit opgroeiende daden en gewoonten uiteindelijk je karakter. Dat betreft niet alleen onze morele en onreine gedachten. Je kunt ook zondigen door toe te geven aan een geest van afgunst, van bitterheid, van vergelding of van kritiek (geworteld in hoogmoed!). Gewoonten ontstaan door voortdurende herhaling. Daarom moeten we systematisch nee zeggen tegen zonde. Daarop mag je geen enkele uitzondering maken. Op alle gebieden moet je trouw en ijverig zijn om op één enkel gebied succes te kunnen hebben. En laat je vooral niet ontmoedigen door mislukkingen.

Winst en onbehagen

Dit is voor mij één van de sterkste delen van het boek, Het komt dichtbij. Heiliging begint al diep van binnen en in de kleine dingen. Heel wat opmerkingen kun je je persoonlijk aantrekken om er winst mee te doen. Want wie durft te beweren dat die gelijkvormigheid aan de wereld ons niet op allerlei fronten bedreigt? Hoe e k zijn wij nog in het vormen van christelijke gewoonten? Wie herkent dat niet je went snel aan films die je tien jaar geleden nog schokkend vond? Consumeer je ter ere van God? Tegelijk bekruipt mij ook een gevoel van onbehagen. Het klinkt allemaal zo georganiseerd, zo actievoerderig. Wij moeten nogal wat. Een voorbeeld (p. 97, cursief van mij): 'wanneer u na enig nadenken ontdekt dat u jaloers bent op collega Jan, die het lijkt te maken, dan moet u die zonde belijden, dan

moet u daarbij Jans naam expliciet noemen, dan *moer* u God vragen Jan nog meer te zegenen, dan *moet* u de volgende *dag*, als u Jan weer ziet, denken: de liefde is niet afgunstig, dan *moet* u zelfs nagaan hoe u hem zou kunnen helpen en dat *moet* u aile dagen daarna doen totdat u merkt dat God u lief& voor Jan in het hart geeft.' Pfff.

Onze wil

Je wordt bijna bij voorbaat al moe van dat nieuwe moeten, dat tot in detail opgezette actieplan. Waar komt ~~dat~~ gevoel vandaan?

Bridges schrijft ook over de heiligung van onze wil. Onze wil bepaalt uiteindelijk **d**e we zullen kiezen voor de zonde of voor gehoorzaamheid. Oorspronkelijk werkten wil, verstand en gevoel volmaakt samen. Maar door de zonde beginnen **deze drie vermogens** elkaar tegen te werken. De wil **wordt** uiteindelijk beïnvloed door allerlei krachten die op haar inwerken. Die bereiken onze wil **of** via ons verstand **of** via onze emoties. De bijbel spreekt in eerste instantie tot ons door ons verstand. De **satan doet meestal** een beroep op onze wil via onze verlangens. Het is dus zaak **om** je verstand te richten op het **woord** van God en onze verlangens op de geestelijke dingen: de wet **w** de wil van God. **'Zo is de cirkel van de discipline rond – een weloverwogen actieplan.'**

Bridges gebruikt het voorbeeld van joggers. Hij wist hoe het moest, waarom het goed voor hem was, maar bleef desondanks slecht gemotiveerd. Maar de '—' van anderen gaven & doorslag om voldoende motivatie te krijgen. Zo bevat de bijbel voldoende succesverhalen: de heldendaden van mannen als Daniël, Nehemia, Elia enz.

Onze verantwoordelijkheid ten aanzien van onze wil is dat we onze gedachten en onze gevoelens bewaken. Als wij ons aandeel leveren, zullen we zien hoe de Geest van God in ons zal werken. Er bestaat

een evenwicht tussen onze wil (die tot uiting komt in onze gehoorzaamheid) en ons geloof (onze afhankelijkheid van & Geest). Wanneer ik door een of andere zonde verslagen ben, dan heb ik ervoor gekozen om er wellustige gedachten op na te houden, om wrok te koesteren of om de waarheid een beetje te verdraaien. Maar wanneer ik echt wil en ervoor kies afhankelijk te zijn van de Geest, dan komt het overwinningsevenwicht in beeld (10).

Beslissing

Mijns inziens valt hier een belangrijke beslissing. Het lijkt erop dat onze wil niet door de zonde is aangetast. De storing treedt meer op in de samenwerking tussen wil, verstand en gevoel dan in de wil zelf. Die kan vrij kiezen. 'Als we Gods maatstaf leren kennen en onze *mn*-digheid gaan inzien, dan is het *na*-tuurlijke gevolg (cursief van mij), dat we gaan verlangen naar heiliging,' (70) De keus is dan kennelijk redelijk vanzelfsprekend en voordehand liggend. De keus is aan ons.

Hier heb ik ernstige bedenkingen tegen. Feitelijk beslist de vrije wil van de mens over de vraag of hij van de door God getroffen voorzieningen en aangeboden mogelijkheden gebruik wil maken. Het gaat mij aan het hart, maar het moet gezegd: net als in mijn beginnerspreek is dit remonstrants binnen het verbond. Op dit cruciale punt is Bridges in tegenspraak wat met de Dordtse Leerregels vanuit de Schrift naspreken. Wij erkennen dat door de zonde onze wil opstandig, hardnekkig en slecht geworden is (III/IV, art. 1). Daarom is het zo noodzakelijk dat bij onze vernieuwing de Géést via het verstand doordringt tot ons hart, onze wil eerst van onwillig ombuigt naar gewillig en daaraan kracht geeft, voordat die wil zelf enige actie kan ontplooiën (III/IV, art. 11,12). De werkverdeling tussen onze afhankelijkheid en onze verantwoor-

delijkheid levert in dit boek een samenwerkingsverband op, **een evenwichtssconstructie**, een God die je de mogelijkheid biedt en **van zijn kant** er alles aan gedaan heeft, maar een mens die **uiteindelijk** beslist. De **krachtbronnen** in **Christus** staan **ons** ter beschikking, maar halen wij er **ook** uit **wat** erin zit? Samen met de gedachte dat we al uit het gebied van de **zonde zijn** overgeplaatst naar het gebied van de genade en alleen nog onszelf met onze **gewoonten** hebben meegenomen, levert dat mij een **te** krampachtig **heilingsstreven** op. De beslissende vraag aan het eind van het **boek** wordt: waar **kies** je voor? Wat wil je? Geloof je **werkelijk**? Nemen wij onze **verantwoordelijkheid**? Tot je schrik sta je **ineens** toch op je **eigen**, **zwakke** benen: de wilskracht moet vanuit je **zelf** komen.

Een **kennis** vertelde dat dit boekje op de **bijbelstudievereniging** werd behandeld. Het verwondert mij niet, dat hij verzuchtte: 'ik wordt er zo **moe** van, je moet zoveel zelf **doen**.'

Recht doen

Hierbij **mag** ik **het** niet laten, want ik wil Bridges **wel** recht blijven doen. Het heilige **streven** verscheen in 1978 **voor** het eerst. Zijn **boek Genade** dateert van 1991. Het viel mij op dat Bridges daarin veel **zuiverder** schrijft: 'de voortgaande heiliging **vergt** veel van **onze** eigen inzet. Het is echter een activiteit die alleen **kan worden** uitgevoerd in afhankelijkheid van de Heilige Geest. **Toch** is het **geen samenwerkingsverband** (cursief van mij, JW) **in de zin** dat we elk – de gelovige en de Heilige Geest – onze **respective taken** moeten **uitvoeren**. Het is veeleer zo, dat wij werken, omdat hij ons in staat stelt te werken. **Zijn** werk schuilt achter al ons werk, en maakt **ons** werk mogelijk' (129).

Mogelijk heeft er in het denken van Bridges **een ontwikkeling** ten goede plaatsgevonden. Het is **mij**

ook bekend dat hij **meer boeken** geschreven **heeft** over onze heiliging. Ik ben (nog) niet in de gelegenheid geweest **die** te lezen. **Ik** beschouw deze artikelen **ook** niet als een **complete** weergave van de visie van Jerry Bridges. **Twee** van zijn boeken heb ik gelezen. Voor **mijn** gevoel zijn ze heel verschillend getoonzet. Het ene, **Genade**, zou ik **zonder gewetenswroeging** aan **gemeenteleden** **te lezen** geven. **Onder** de oppervlakte **zweven** wat **twijfelachtige** uitspraken, maar die **tasten de winst van het boek** niet **aan**. Maar **ondanks alle actiepunten en behartenswaardige passages** zal ik **Het** heilige **streven** niet zomaar cadeau geven. **Daarvoor zijn** de basisgedachten **van** onze **vrije wil** en onze **keuzevrijheid** **om** al dan niet van de door God geboden **mogelijkheden** gebruik te **maken** te zeer **in** strijd met de Schrift en **onze** gereformeerde belijdenis. Je kunt Bridges' actieplan goed gebruiken om zwakke plekken in **onze** levensheiliging in kaart te brengen. Maar ik **zou** dit werkplan niet daadwerkelijk **in** willen **voeren**. Ik ben **bang** dat we dan **aan** onze verantwoordelijkheid zo **zwaar** gaan tillen en zo actief **móeten** worden, **dat** onze **rust** en **vreugde** in **Christus** **wegkwijnt** onder al onze **drukke**.

Vreugde

Eén van de laatste hoofdstukken wijdt Bridges aan de blijdschap over heiligheid. Dat mogen **we** **wat** mij betreft **meteen** van hem overnemen: de blijdschap over de **gemeenschap** met God, over de te verwachten beloning en de stimulerende werking die **van** die **vreugde** **uitgaat** **om** door te groeien. De **dienst aan God** de **Heer** verheugt het hart steeds **meer en duurt** in eeuwigheid. Ieder **mens** die **deze vreugde** **als grondtoon** in **zijn** leven kent, is te feliciteren.

Ik **voel** me **ook** aangesproken door Bridges' aandringen op **persoonlijk** geloof. 'Als **we** **heiliging** willen nastreven, moeten **we** geloof hebben om Gods wil te gehoorzamen en ge-

loof om ons Gods beloften eigen te maken.' En: 'heiliging is niet noodzakelijk als **voorwaarde** tot behoudenis, maar het is een **onderdeel** van de behoudenis, die door het geloof ontvangen wordt.

Geloof. Een kwestie van vertrouwen. **GW** op zijn **Woord** geloven. Je kunt niet zonder. Bij het bedenken **hierover** werden vragen **wakker**. Vragen die ik niet **allereerst** aan Bridges wil stellen. Het zijn **een paar** indringende vragen **aan** onszelf. De lezer houdt **ze** **te** goed.

HET DISPENSATIONALISME EN OPENBARING 20 2

Tj. Boersma

Schriftstudie

*In het vorige artikel werd een globaal overzicht gegeven van de leer van het duizendjarig rijk zoals het dispensationalisme dat ziet. Maar inmiddels moeten we spreken van het 'klassieke' dispensationalisme. Want deze leer is in beweging gekomen. Er wordt kritiek geoefend op oude standpunten. Zo verscheen in 1992 het opmerkelijke boek *Dispensationalism, Israel and the Church*.*

Uit de titel alleen al blijkt dat men wel de onderscheiding Israël en de Kerk handhaaft. Toch wordt ze anders ingevuld dan voorheen. De Kerk fungeert niet meer als een parenthese, een tussenspel in Gods heilsplan, noodzakelijk geworden omdat de Joden het heil verwierpen. Men onderstreept nu het belang van de Kerk als wel degelijk een onderdeel van Gods voornemen met zijn volk. De kerk is geen voorlopige oplossing meer, een plan-in-tweede-instantie, een noodscenario.

Deze nieuwe positie krijgt de naam 'progressief dispensationalisme'. Men erkent dat er door de verschillende fasen van het heil heen sprake is van 'progressie' (voortgang). Christus is met zijn heil in alle historische fasen aanwezig: in de periode van de Kerk, van het Millennium en van de Voleinding. Maar Hij komt wel verder! De periode van de Kerk wordt aangeduid als de bronzen eeuw, die van het Duizendjarig Rijk als de zilveren eeuw en die van de Voleinding als de gouden eeuw.

Vooruitgang of achteruitgang?

Het is in deze nieuwe stellingname te waarden dat de gedachte van het uitgestelde Koninkrijk en van de Kerk als een bedenksel-in-tweede-instantie van God wordt losgelaten. Zowel het één als het ander is duidelijk in strijd met de Schrift. Hoe onmogelijk deze stellingname is wordt duidelijk, als we bedenken wat er gebeurd zou zijn als de Joden het hun 'aangeboden' Koninkrijk wel hadden aanvaard. Was dan het Kruis van Golgota nog nodig geweest voor de verlossing? We noteren ook de christocentrische benadering als een positief punt van deze herbezinning: Christus speelt in alle bedelingen een belangrijker rol. In de verschillende bedelingen ontvouwt zich onder zijn leiding als in een groeiproces het verlossingsplan van God. Progressief: van minder naar meer! Deze punten spreken een gereformeerd mens aan. Toch blijven er grote vragen. Want men blijft onderscheid maken in soorten heil. Wat God aan heil schenkt in de

Kerk is van een andere orde dan het heil dat in het Duizendjarig Rijk gerealiseerd wordt. Het eerste is geestelijk, het tweede nationaal-politiek. En dat eerste is minder ('brons') dan het tweede ('zilver'). Men heeft de gedachte van de Kerk als intermezzo wel losgelaten. Maar nu wordt het Duizendjarig Rijk tussen de Kerk en de Voleinding ingeschoven. Er loopt nog steeds geen rechte lijn van de Kerk naar de Voleinding. Deze achilleshiel van het dispensationalisme is in het 'progressief dispensationalisme' blijven bestaan: tussen de periode van de Kerk en de Voleinding wordt een periode ingelast waarin het heil van een andere aard is. Want het krijgt nationaal-politieke dimensies in de staat Israël en bij het volk van de Joden. Maar dat is géén progressie, geen voortgang! Het is een terugval in het Oude Testament. Het betekent een miskenning van de bijbelse boodschap dat natie, cultus en priesterschap van het oude verbond vervuld zijn in Christus (zie het thema van de brief aan de Hebreërs). Deze benadering staat ver af van de voortgang van het verlossingswerk zoals Calvijn die schetste. Hij trok een rechte lijn van Israël in het Oude Testament naar de Kerk van de nieuwe bedeling en vandaar naar de Voleinding in de nieuwe hemel en op de nieuwe aarde.

Een duizendjarig rijk, maar hoe?

Helaas ontbreekt in *Dispensationalism, Israel and the Church* een gedetailleerde exegese van Openbaring 20. Want de weg blijft over, hoe we dit hoofdstuk moeten uitlegen.

De gereformeerde stellingname tegenover het Duizendjarig Rijk wordt in onderscheid van het post-millennialisme en premillennialisme wel 'amillennialisme' genoemd. Letterlijk betekent dat: geen Duizendjarig Rijk (a = zonder). Nu is het zeker waar dat gereformeerden niet willen weten van een Duizendjarig Rijk zoals dat door post- en premillennialisten wordt gepropageerd. Maar dat betekent niet dat we het Millennium niet kennen! Ook in onze Bijbel staat Openbaring 20.

De gereformeerde positie kan dan ook beter niet worden aangeduid als 'amillennialisme'. We zouden er beter aan doen de suggestie van Jay E. Adams over te nemen en te spreken van 'realized millennialism' (de leer van het millennium dat al gerealiseerd wordt). Die term zegt duidelijker: tegenoverpost- en premillennialisten die een Duizendjarig Rijk in de toekomst verwachten, geloven wij dat dit rijk reeds gerealiseerd wordt in de tijd waarin we nu leven.

Openbaring 20: de overwinning aan Christus

De uitleg van Openbaring 20: 1-6 (ik hou het hier kort) staat in verband met de plaats van dit hoofdstuk in het geheel van het boek Openbaring. Meermalen doorlopen we in dit bijbelboek de hele geschiedenis van de Kerk van Christus vanaf haar begin naar de voleinding. Die geschiedenis wordt telkens weer vanuit een ander gezichtspunt belicht.

In 19: 11-21 wordt beschreven hoe Christus bij zijn terugkomst glorieert in zijn verschijning als de Ruiter op het witte paard. Zijn komst luidt de laatste grote oorlog in tegen het beest en de valse profeet, die worden gegrepen en geworpen in de poel van vuur en zwavel. Dit is het einde van de geschiedenis. In 20: 7-10 vinden we een parallel met 19: 19-21. Het op de uitdrukking 'de oorlog', die in beide passages voorkomt. Het gaat in bei-

de teksten om de – grote, definitieve, beslissende – oorlog aan het eind van de geschiedenis.

Dat moet wel betekenen dat de gebeurtenissen die in 20: 1-6 worden beschreven, niet chronologisch volgen op 19: 11-21. Er is uiteraard wel samenhang tussen die beide gedeelten. We kunnen 20: 1-6 het beste zien als een doorlichting van de hele geschiedenis van de nieuwtestamentische Kerk vanaf haar begin. Daarbij is het overheersende gezichtspunt de overwinning van Christus die aan het eind van het vorige hoofdstuk is beschreven. Deze overwinning is op aarde wel aan het oog onttrokken. De geschiedenis van de Kerk is er immers één van onderdrukking, van bloed en tranen. Maar Christus is Overwinnaar!

Satan aan banden (vss. 1-3)

De verzen 1 tot 3 beschrijven de binding van satan. Hij wordt in de afgrond geworpen. Eerder lezen we (12: 9) dat de satan op de aarde werd geworpen. Maar er is blijkbaar voortgang in de heilsgeschiedenis! De satan wordt nu van de aarde geslingerd in de afgrond, een bodemloze put die de voorlopige verblijfplaats is voor de duivel en zijn boze geesten (vgl. hetzelfde woord 'afgrond', Grieks abussos, in 9: 1 en 11).

De satan wordt duizend jaren gebonden. Het getal duizend mag niet letterlijk worden opgevat. De Here heeft immers in dit laatste bijbelboek door tekenen, symbolen (zie 1: 1) de toekomst aan Johannes bekend gemaakt. Ook dit getal duizend heeft een symbolische betekenis. Duizend is tien (het getal van de volkomenheid) tot in de derde macht. Het is de aanduiding dat Christus' regering een volkomen periode beslaat.

De binding van satan laat de superioriteit van Christus over satan zien. Er staat dan ook in vers 3 dat satan gebonden wordt, opdat hij de volken niet meer zou verleiden. De satan kan tijdens de duizend jaren

van Christus' regering niet verhinderen dat het evangelie de wereld van de volken ingaat en hij is in die periode niet in staat de vijanden van Christus te verzamelen voor de aanval tegen de Kerk.

Opstanding in de hemel (4-6)

De verzen 4 tot 6 beschrijven dezelfde periode als de verzen 1 tot 3, gelet op het feit dat de uitdrukking 'de duizend jaren' in beide gedeelten voorkomt.

Waar staan de tronen? Het woord 'troon' komt 47 keer in Openbaring voor. Op drie na gaat het alle keren over een troon in de hemel. Voeg daarbij dat Johannes (niet de lichamen, maar) de zielen ziet van hen die onthoofd zijn, dan is het duidelijk dat we met dit visioen verplaatst worden naar de hemel.

We komen hier bij de passage: "en zij leefden en heersten als koningen met Christus, duizend jaren lang". De uitleg van deze woorden is van doorslaggevend belang. Op deze tekst beroepen zich de aanhangers van de leer van het Duizendjarig Rijk voor hun leer van de lichamelijke opstanding, een rijk op aarde. In hun optiek is er twee keer een opstanding. De eerste vindt plaats aan het begin van het Millennium. De tweede bij de terugkomst van Christus, het startsein voor de Voleinding.

Nu kan het Griekse woord *ezdezan* ('zij leefden') inderdaad een lichamelijke opstanding aanduiden. Toch ligt die betekenis hier niet voor de Rand, omdat de opstanding van de doden later in dit hoofdstuk vermeld wordt (vss. 11-13). Daarom moet in vers 4 iets anders aan de hand zijn dan een lichamelijke opstanding. We zullen dan moeten denken aan de situatie dat gelovigen, die op aarde stierven voor de zaak van Christus, in de hemel leven en met Hem heersen gedurende deze duizend jaren. Hier wordt de nog verborgen triomf van Christus – en de zijnen – onthuld! In vers 5 lezen we: "De overige do-

den leefden niet, **voordat** de duizend jaren voleindigd waren". Dit heeft **betrekking** op wat er (niet) gebeurt met de ongelovigen na hun sterven. Zij delen niet in het leven in de hemel met Christus gedurende de duizend jaren van zijn heerschappij. Dat wil niet zeggen dat ze daarna **wel zullen** leven. **Later** in dit hoofdstuk lezen we wat er gebeurt met die overige doden nadat de duizend jaren **voleindigd** zijn. Zij **komen** in de macht van de tweede d&, en worden bij de opstanding in het **laatste** oordeel **geworpen** in de **poel des vuurs**. Het wordt er voor hen niet beter op, maar slechter.

"Dit is de **eerste** opstanding", zegt **Johannes**. Het woord 'opstanding' voor het leven **van** de gelovigen in de hemel mag dan nogal ongebruikelijk zijn, het is **niet** vreemd gelet op de situatie. Hier op aarde sterven de gelovigen als martelaren. Maar in de **hemel** blijken zij die hier gedood zijn, te leven. En **hoe** wel de uitdrukking 'tweede opstanding' niet wordt gebruikt in Openbaring 20 zullen we de **lichamelij-**

ke opstanding van deze gelovigen mogen zien **als** de **voortzetting** en bekroning van hun eerste **opstanding**, het **leven van** de zielen in de hemel.

Wie **ook** na het sterven mag leven en heersen met Christus in de **hemel wordt gefeliciteerd**. Want over **hen**, zegt Johannes, heeft de tweede dood geen macht. De tweede dood is de eeuwige **straf**, zegt **het slot van** dit hoofdstuk. Dat bevestigt ons in de overtuiging dat de 'eerste opstanding' geen lichamelijke opstanding is. Want wie deel heeft aan de lichamelijke **opstanding** leeft in een verheerlijkte toestand waarin de **dood** niet meer zal **zijn** (21 : 4). **Dan** zou het niet nodig zijn te zeggen dat over die mensen de tweede dood **geen** macht heeft.

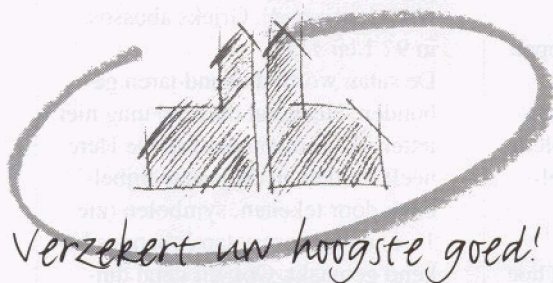
De toekomst is al heden

We mogen de conclusie trekken dat wat ons in Openbaring 20 wordt verteld, niet in de visie van het **dispensationalisme** past. Er is geen sprake van een **aardse rege-**

ring **van** Christus gedurende een **Millennium** dat aan de Voleinding **voorafgaat**. En ook wordt met geen **woord** gerept **van** een koninkrijk waarin Israël een centrale rol speelt. Dat betekent niet dat onze toekomstverwachting buiten ons leven staat. Integendeel! Terwijl de aanvallen op de kerk en het evangelie steeds heviger worden, mogen wij weten dat de **regering** in handen blijft van Christus, totdat de duizend jaren voleindigd **zijn**. Het mag voor de gelovigen vast staan dat ze bij hun sterven **rechtstreeks** naar de hemel gaan en **daar** op een troon komen te zitten. En dat eenmaal de voltooiing van alles **komt** in een nieuwe hemel en een nieuwe aarde. Wij **mogen** getrouwt een **nieuw** millennium ingaan, **als** Christus in 2000 tenminste nog niet teruggekomen is.

Een dezer dagen verschijnt een Engelse bewerking van deze artikelen in **Lux Mundi** (published quarterly by the Committee on Relations with Churches Abroad of The Reformed Churches in The Netherlands).

donatus

Verzekerd zijn bij Donatus is een geruststellend gevoel.
Al sinds 1852 dé verzekeraar voor uw kerkelijke eigendommen,
maar ook voor al uw andere verzekeringsaangelegenheden.
Vraag vrijblijvend onze brochure of offerte of maak een afspraak voor
een vrijblijvend persoonlijk gesprek.

Postbus 500
5240 AM Rosmalen

Hoff van Hollandlaan 8
Tel. 073 5221700 - Fax 073 5221717

G E L O O F W A A R D I G V E R Z E K E R D

HET ARCHIEF- EN DOCUMENTATIECENTRUM TE KAMPEN

G. Harinck

K
kerkgeschiedenis

Het ADC

Sinds 1993 bezitten de Gereformeerde Kerken een eigen **Archief- en Documentatiecentrum (ADC)**, gevestigd aan Broederweg 16 te Kampen.

Dit **Centrum** is in het leven **geroepen** om een aantal taken te verzorgen, die in de kerken reeds **geruime tijd** provisorisch vervuld werden, maar vanwege hun aard en groeiende omvang structurele en aanhoudende zorg behoeften.

Welke taken heeft het ADC? Het **zijn** er in hoofdzaak drie:

1. het verzamelen en beheren van archieven en documentatie;
2. het voorlichten en **toerusten** van de kerken en kerkelijke vergaderingen; en
3. het bevorderen van kennis en ondermek.

Het ADC verzorgt, adviseert en stimuleert dus op het gebied van ons kerkelijk erfgoed.

Het ADC staat onder de directie van de historicus dr. G. Harinck. Hij geeft leiding aan het ADC en het daar werkzame personeel en aan de vrijwilligers, en behartigt voorts met name de derde taak. Mevr. drs. I. van der Lugt beheert de dagelijkse werkzaamheden op het ADC en is met name verantwoordelijk voor de twee eerstgenoemde **taken**. Drs. W. de Geider werkt op het ADC als vaste vrijwilliger.

Archiefzorg

Hoe gaat dat verzorgen, adviseren en stimuleren nu in zijn werk? Dat is eenvoudig en moeilijk tegelijk. Stelt u zich het volgende voor: u

heeft **allemaal** wel enkele brieven en documenten uit vroeger jaren in bezit: een briefje van oma, een **geboortekaartje** van een familielid, de trouwkaart van uw ouders, of een afgedane rekening van een **glaszetter**. Het zijn eenvoudigweg papieren die je niet **meer nodig hebt**, **maar** die u evenmin hebt weggegooid, zonder dat u precies weet waarom niet.

Met deze onzekerheid begint eigenlijk de **moeilijkheid**. Want als u niet weet waarom u iets bewaart, weet u ook niet goed hoe en waar u het **moet** bewaren. **Ook** onze ruim 260 plaatselijke kerken **bewaren** oude papieren, en vaak **heel wat** meer **dan** een particulier. Om het overzichtelijk te houden bepalen zij wie verantwoordelijk is voor de papieren en kunnen ze de papieren die ze bewaren willen ordelijk en veilig opbergen.

Drs. Van der Lugt is bezig alle 260 kerken te bezoeken en deze samen met een aantal vrijwillige archiefconsulenten van advies te dienen. Ze bespreekt met de plaatselijke archivaris (m/v) vragen als: is er een taakomschrijving? Wat wordt er gearchiveerd, wat vernietigd? Is het archief deugdelijk opgeslagen? Dit zijn allemaal primaire vragen, en zonder de juiste antwoorden op deze vragen kan goede **archiefzorg** niet beginnen. En als u er nu van uitgaat dat het beheren van kerkelijk archief net zo eenvoudig en tegelijk net zo moeilijk is als persoonlijk archief, dan **weet** u genoeg om te beseffen **dat** er werk te doen is. Sterker, er komt steeds meer werk bij. Het archief van **onze kerken** wordt ouder (**en sommige** hebben archief dat dateert van de Afscheiding van 1834) en groeit **bovendien** bijna dagelijks.

Bewaarplaats

Nu bestaat er in en om onze kerken ook veel archiefmateriaal, dat niet bij een plaatselijke **kerk** thuis hoort, maar wel degelijk kerkelijk is. Denk aan archieven van meerdere vergaderingen en hun **deputaatschappen**, van de zending, van (semi-)kerkelijke instellingen en van **predikanten** en hoogleraren. Voor deze archieven wil het ADC in principe **optreden** als **archiefbewaarplaats**. Het ADC beschikt over goede werkrachten en een grote **archiefruimte** die voldoet aan de wettelijke eisen.

Onderzoekers

Goed, nu liggen alle papieren op een rijtje, we kunnen althans weten hoe dat zou moeten, en dan? Een archief dat niet gebruikt **wordt** is niets. Het is met een archief net als met een mens: eerst in relatie tot zijn omgeving komt het tot zijn bedoeling. Het is een **gave** om iets in een archief **te 'zien'**. Die **kunst** verstaat niet **ieder**. Maar **gelukkig** zijn er onderzoekers, die zich deze kunst hebben eigen gemaakt en die de weg **kennen** in de Nederlandse **archiefwereld**. Maar weet u wie dat zijn en **wat hun** specialisme is? Het is de kunst van het **ADC** om **met** hen in contact **te** komen, en te **weten** wie te interesseren valt voor één van die archieven die het ADC beheert.

Voor hen staat op het ADC een ruime studiezaal ter beschikking. Ziet u **ze** voor u, die **archiefonderzoekers**, gebogen over de oude papieren? Misschien denkt u: breek die stoffige lui de **mond** niet open over hun onderwerp: ze weten natuurlijk alles over de perikelen rondom de

kerkbouw in Oegstgeest in de jaren twintig, of over de schuinsmarcherende afgescheiden predikant uit de vorige eeuw die vòòr ds. H. Bavinck in Franeker stond, en houden u daarmee iets te graag onledig. Maar wilde u dat werkelijk weten? **Nee**, en wij eigenlijk ook niet. Goethe schreef dat de geschiedenisenthousiasme moet wekken. Nu dat doe je niet met gegluur in achterkamertjes en al evenmin met dorre verhandelingen over details. Het ADC onderhoudt daarom contact met verwante historische instituten in binnen- en buitenland om informatie uit te wisselen, projecten op te zetten en zo het onderzoek zinvol te stimuleren en sturen, en met historici, theologen en andere academici, die op basis van onze kerkelijke archieven een boeiend verhaal kunnen schrijven.

Psalm 78

Een archief op zichzelf is niets; en ook een archief dat ijverig bestudeerd wordt is niets; zelfs een archief op basis waarvan een boek wordt geschreven beantwoordt nog niet aan zijn doel, ja zelfs het lezen van dat boek is nog niet waarvoor het archief eigenlijk bewaard wordt. Het mag allemaal en iedere belangstellende is welkom op het ADC, maar de ultieme zin van het centrum is de dienst aan de gemeenschap. En die dienst werpt ten volle zijn vruchten af als over de geschiedenis het gesprek gevoerd wordt. Over de geschiedenis moet gesproken worden, zegt Psalm 78, want men leert er de Here en zichzelf in kennen. We betrekken dit woord terecht ook op onze Nederlandse (kerk-)geschiedenis. Maar hoe zal men vertellen zonder historieverhaal, hoe de geschiedenis vertellen zonder kennis van het archief, hoe archiefkennis verwerven zonder deugdelijke archiefvorming; en hoe zal dat laatste gaan zonder historisch besef? Daarmee is de cirkel tussen de drie taken van het ADC rond: historisch besef, archiefzorg en geschiedschrijving

gaan hand in hand. Om het doel van Psalm 78 te dienen, treedt het ADC op als verzorger, adviseur en stimulator op het gebied van ons kerkelijkerfgoed.

Foto ADC
(bron:
ADC)

Schooldagwandeling

Het ADC verzorgt op de Schooldag, aanstaande woensdag 24 september, een historische wandeling door gereformeerd Kampen. Na de ochtend- en middagsamenkomst wordt door mw. drs. I. van der Lugt een rondleiding verzorgd. De wandeling gaat langs diverse panden en plaatsen die in de landelijke en plaatselijke kerkgeschiedenis een belangrijke rol hebben gespeeld, mals een van de kerkgebouwen van de afgescheidenen in Kampen en de Theologische Universiteit aan de Broederweg en de Oudestraat.

De rondleiding begint om 11.30 en om 15.30 uur bij de ingang van het ADC, Broederweg 16, tegenover de Universiteit. Bij slecht weer gaat het niet door. Het ADC is in ieder geval na de ochtend- en middagsamenkomst, van 11.30-13.30 en van 15.30-17.00 uur geopend voor bezoekers.

Gezocht: archiefmateriaal

In 1998 zal worden herdacht, dat het vijftig jaar geleden is dat prof. dr. S. Greijdanus (1871-1948) is overleden. Het ADC heeft een aantal mensen aangezocht om een bijdrage te leveren voor een te ver-

schijnen bundel over prof. Greijdanus, hoofdzakelijk op basis van het rijke archief, dat deze hoogleraar heeft nagelaten en dat wordt bewaard op het ADC. In dit archief bevinden zich veel brieven, gericht aan prof. Greijdanus, en soms afschriften van brieven van prof. Greijdanus aan anderen. Maar door gaans bevinden Greijdanus' brieven zich natuurlijk in de archieven van de geadresseerden, die in een aantal gevallen op het ADC of elders bewaard worden. Men denke bijvoorbeeld aan de archieven van prof. dr. F.W. Grosheide, prof. drs. B. Holwerda en prof. dr. K. Schilder. Maar andere brieven waren geadresseerd aan particulieren, die hun correspondentie niet bij een archiefinstelling hebben gedeponeerd, maar deze bewaard hebben tussen de familiepapieren of elders thuis.

Er liggen dus her en der in het land brieven van prof. Greijdanus, van prof. Schilder en van anderen. Ik denk met name aan de vele brieven die Greijdanus en anderen in de tijd van de Vrijmaking ter informatie, advies en voorlichting schreven aan gemeenteleden en andere belangstellenden her en der in het land. Die brieven zijn alleen te vinden en voor verdwijning te behoeven met hulp van u.

Ieder die dergelijke brieven in zijn bezit heeft, wordt daarom verzocht het ADC daarvan in kennis te stellen en ze zo mogelijk beschikbaar te stellen voor onderzoek (adres en andere gegevens: zie onder).

Onze kerken hebben in het ADC een belangrijk mogelijkheid tot opbouw en onderhoud van een gereformeerde cultuur, maar dit kan alleen verwezenlijkt worden als de gemeenschap als geheel en ieder lid afzonderlijk daaraan een bijdrage levert. Het ADC rekent daarom graag op uw medewerking.

Het ADC is open op werkdagen van 9 tot 5 uur; voor nadere informatie: tel. 038-3331688; fax 038-3331689; e-mail: adcgkv@worldaccess.nl

M

meegelezen

Het liberale gedoogbeleid in een hotelkerk

Welke ruimte is er in de Nederlands Hervormde Kerk voor gereformeerden? En hoe gaat een plurale hotelkerk met hen om? Daarover vertelt dr. J. van der Graaf in *De Waarheidsvriend* van 4 september. In het Noorden van het land groeit de belangstelling voor hervormd-gereformeerde prediking. Maar dit roept ook verzet op, bijvoorbeeld bij de scriba van de Provinciale Kerkvergadering van Groningen:

Liberaal

Recent liet de scriba van de PKV Groningen-Drenthe, ds. L.O. Giethoorn, zich ontvallen, &t het moderamen van de PKV 'zeer overtuigd voorstander is van het liberale beleid van de synode'. De achtergrond van zijn opmerking was de overstap van ds. M.B. van der Palm te Usquert naar de Christelijke Gereformeerde Kerken. De hogere kerkelijke organen gingen niet mee in diens bezwaren tegen het ongehuwd samenwonen van collega-predikanten in de regio, in bepaalde gevallen samenwonende homoseksuele predikanten, waarvan de standplaats met name wordt genoemd. Ds. Giethoorn: 'Van der Palm beroept zich op de Nederlandse geloofsbelijdenis. Maar er zijn genoeg andere beleidsstukken waarin een andere visie naar voren komt. De zaken staan ter discussie en dat ontkent hij'.

Deze opmerkingen zijn later niet bijgesteld of genuanceerd. 'Liberaal' mag hier dus kennelijk betekenen: afwijkend van de belijdenis. De belijdenis wordt in één adem genoemd met 'andere beleidsstukken'. En dat op grond van 'de crite-

ria die de landelijke synode bepaalt'. Dat is derhalve het beeld, dat hier van de Hervormde Kerk wordt opgeroepen.

(...)

Gedoogbeleid

'In principe... krijgt een ambtsdrager alle ruimte om zijn afwijkende visie binnen de kaders van de hervormde kerk weer te geven', zegt ds. Giethoorn. 'Wij proberen daar als PKV zoveel mogelijk borg voor te staan.' Als zodanig wordt dominee van der Palm zelfs geprezen: 'Het is een uniek figuur die consequent zijn eigen weg wenst te gaan'. Dat klinkt mild. Ook die visie 'mag'. Maar, let wel: het gaat dan om 'afwijkende visie' van het 'liberale beleid' van de synode. Gaat het dan dus om gedoogbeleid, ingebed in liberaal beleid? Een op de Schrift gebaseerde visie heet afwijkend?

We kunnen ons niet aan de indruk onttrekken, dat een visie inzake leer en leven, die gebaseerd is op Schrift en de gereformeerde belijdenis, in het Noorden des lands wel mag, maar dat één en ander het liberale beleid, gebaseerd op het liberale beleid van de synode, niet mag storen. Geldt zulks overigens niet binnen de hele kerk, waar de midden orthodoxie nog altijd het beleid bepaalt? Een beroep op de Schrift en op de belijdenis heeft niet het laatste woord. Liberale synodale beleidsstukken zijn er ook nog. En intussen gaan in correspondenties, die circuleren in Groningen en Friesland, verhalen rond van andere 'gevallen', waarin men zich als confessioneel belijdende hervormden, ook als hervormd gereformeerden, geestelijk in het nauw gedre-

ven voelt. Kerkelijke liberaliteit snooit het belijden af. Het hervormd gereformeerde element moet vooral niet toenemen in het Noorden. Dat schaadt het liberale imago van de kerk.

(...)

Lemmer

Ik kan in dit verband niet nalaten hier (nog eens) een concrete schrijvende kwestie in het Noorden aan te snijden. Ik bedoel de zaak Lemmer. Dit betreft niet de kerkprovincie Groningen maar die van Friesland. In Lemmer komen 's zondags zeventig à tachtig mensen samen onder hervormd gereformeerde prediking, die in een wijde omtrek van Lemmer schaars is. Het gaat om een evangelisatie, die zich buitengewone wijkgemeente in wording noemt. De kerkgangers zijn voor een deel hervormden uit de Zuid-Westhoek van Friesland.

Anderen (de meesten van de kerkgangers) willen hervormd worden, zodra er een kerkelijke status is geregeld. Het gaat hier niet om mensen, die hervormd willen worden omdat de Hervormde Kerk zo liberaal is, maar omdat men hervormde prediking zoekt, die naar Schrift en belijdenis is. Kerkelijke organen, die over het hele land heen kwistig zijn geweest om deelgemeenten van midden orthodoxe signatuur te vestigen in hervormd gereformeerde gemeenten, kunnen hier maar geen oplossing creëren, hoezeer zij ook zeggen het te willen. Het ene orgaan verschuilt zich achter het andere, en alle organen verschuilen zich achter de kerkenraad van Lemmer of voeren de vraag op 'hoe hervormd' dit allemaal wel is. Elke poging tot bemid-

deling bleef tot heden *ook* zonder resultaat.

Dat deze evangelisatie zich *gevestigd* heeft op Lemmers grondgebied, betekent nog *niet*, dat het louter een *zaak* is, die is voorbehouden aan de kerkenraad van Lemmer. Zou de kerk overal in den lande *dezelfde* criteria *hebben toegepast*, die men nu in *Lemmer* hanteert, dan zouden *bijvoorbeeld* nooit de *regionale* deelgemeenten van midden-orthodoxe signatuur in *Middelharnis* en *Sint Maartensdijk*, in *hervormd* gereformeerderegio's, zijn *geïnstitueerd*. En *moet* het feit, dat hervormde gereformeerden *voor* eigen minderheden altijd de figuur *van de deelgemeente* hebben afgewezen, nu voor de evangelisatie in Lemmer *betekenen*, dat er geen enkele mogelijkheid is voor *regionale* kerkelijke inschakeling? Er is in het Noorden 'liberaal beleid'. Maar hier kan niets!

Intussen zijn er in Lemmer tien kinderen tot de *leeftijd* van vijf jaar ongedoopt. Omdat voor hun ouders de *weg* naar de hervormd gereformeerde *prediking* wordt *belemmerd*. Omdat een gemeente-inwording belemmerd wordt toe te groeien naar een kerkelijk geordende gemeenschap van hervormd gereformeerde signatuur. Ik aarzel niet hier van een *hervormd schandaal* te spreken.

De Hervormd-Gereformeerden vertoeven wel in de *Hervormde Kerk*, maar in feite *keren zij* zich tegen deze concrete *kerk*. Sommigen zijn meer afgescheiden binnen die kerk dan de afgescheidenen erbuiten. Aldus een typing van *prof. Van 't Spijker in De Wekker* van 11 juli, die overigens aarzelt om tot afscheiding op te roepen. We beseffen dat dit een *weg* zal zijn die veel moeite met zich brengt. Toch staan we voor de vraag: *moeten niet alle Gereformeerden breken met kerkelijke ongerechtigheid? En zouden onze Hervormd-Gereformeerde broeders niet de feitelijke eenheid met de afgescheiden Gereformeerden moe-*

ten verkiezen boven de schijneenheid met mensen met wie zij *geestelijk* niet verwant zijn?

Geest en schepping

Wat doet de Heilige Geest? Werkt hij alleen in de *wedergeboorte* en de *heiliging van* wie in *Christus* geloven? *Of werkt Hij ook* in de schepping, in de wereld die toch ook vandaag *Gods* wereld is?

Daarover sprak *Windstroken van* augustus 1997 met *Bernhard Reitsma*, die dit jaar op dit onderwerp is *gepromoveerd*.

Als je kijkt naar de verhouding tussen schepping en herschepping, zie je aan de ene kant een doorgaande lijn, maar aan de *andere kant* een breuk.

De verhouding tussen schepping en herschepping wordt gekenmerkt door continuïteit en discontinuïteit. Het gaat, lezen we, zowel om het nieuwe van de schepping, als om het nieuwe van de herschepping. Wat bedoel je daarmee?

'Die formulering is een verleggenheidsoplossing. Er wordt iets *mee* aangeduid, wat *eigenlijk* niet te verwoorden is. Enerzijds *wil ik benadrukken* dat God niet helemaal opnieuw begint, alsof er geen wereld is geweest. Het *gaat* God om de wereld waar we nu in leven. Als we de kans zouden hebben om deze wereld te vernietigen, zal dat ook iets betekenen voor de herschepping. Als de *graankorrel vernietigd* wordt, *komt er ook* geen graan.

Daarmee is gelijk aangegeven dat *we* ons wel degelijk om deze schepping hebben te *bekommeren*. Wanneer je *de Geest ontvangen hebt, en hebt gezien wat God met zijn schepping heeft bedoeld, hoe kun je dan met de natuur en het milieu omgaan alsof je Hem niet kent...*

Als je *onder* genade bent, hoe kun je dan *nog* zondigen? *vraagt* Paulus. *Dat* kan, we doen het ook. Maar eigenlijk is het *een onmogelijkheid*.

'Aan de andere kant *heb ik* gezegd: het *gaat om* het *nieuwe van de* schepping, discontinuïteit. Als je

de graankorrels en het graan bekijkt, zou je niet *zeggen* dat die uit elkaar voortkomen. Deze wereld is *zó* door de *zonde* aangetast, dat de nieuwe schepping *een totale* verandering zal brengen. Je kunt niet zeggen: we halen *even* wat *lijden* en *oordeel weg*, dan houd je pure schepping over. Elk *grassprietje, elke sta,* eik micro-organisme is onderworpen aan die gebrokenheid en ligt onder het oordeel. Als *we* door het *oordeel* heengaan, zal een totale verandering plaatsvinden. We kunnen ons er nauwelijks een voorstelling van maken. *We* weten *niet half hoe het zal zijn*. Een *man* die zijn leven lang in de gevangenis *heeft* gezeten, op *brood* en *water*, kan zich *een voorstelling* proberen te maken van een perfecte maaltijd. Maar hij zal niet veel verder komen dan water en brood, *misschien minder vies dan* hij gewend is.

(...)

Welke rol spelen die vragen in het leven hier en nu?

'Het feit dat de nieuwe schepping *totaal* anders is *dan* deze, dwingt me om anders te leren leven. Het maakt me bewust van het feit dat *alles wat misschien heel belangrijk is in deze wereld, veel geld* of een goede baan, *helemaal niet zo belangrijk is in het perspectief van het Koninkrijk* – al beseef ik best dat werkloosheid een groot *probleem* kan zijn. *De Geest* leert je zoeken naar welke dingen *in* het nieuwe leven *belangrijk* zijn, bijvoorbeeld het leven in het spoor van de gekruisigde Christus'.

Welke betekenis heeft je visie op Geest en schepping voor het denken over natuur en milieu?

'Ik heb in mijn boek iets van *het optimisme van de hele milieubeweging* willen wegnemen. Niet omdat ik zou vinden dat we ons niet hoeven in te zetten voor het milieu, integendeel. Maar zelfs als we de *natuur* zouden redden van de natuurvervuiling, is ze nog *niet* zo als God die bedoeld heeft. Bet wordt

daardoor nog geen volmaakte schepping. Schepping is meer dan natuur. Ik geloof **dat de natuur gered wordt, als deel van de schepping, maar ook weer door de dood heen. Dat is geen vrijbrief om de natuur nu maar op z'n beloop te laten en te vervuilen, maar het geeft wel een richting aan.** Als we treuren bij elk grassprietje **dat** door onze voeten wordt vertrapt, zijn we het perspectief kwijt. Als je uitgaat **van** een breuklijn, een **discontinuïteit** tussen de schepping en de her-schepping, heeft dat consequenties voor de doelen die je stelt, ook als milieubeweging. Mijn **doel zal nooit** zijn: ik wil de natuur redden. Maar ik wil **leven zoals** God het bedoeld heeft, en daarom misbruik ik de natuur niet'.

Als Paulus over het 'zuchten van de schepping' schrijft, heeft hij het over iets anders dan waar wij in eerste instantie geneigd zijn aan te denken. In zijn tijd was er geen sprake van milieuverontreiniging of uitroeiing van bodemschatten. Hij spreekt in dat verband steeds over lijden, gebrokenheid. Maar als je lekker in je vel zit, bezig bent aan een goede opleiding, en je leven loopt op rolletjes, wat moet je dan met die geladen woorden? 'Gebrokenheid' is een bestaanswijze, Het gaater daarbij niet om of de bomen en planten er fris bij staan vandaag. Maar als je iedere dag de krant leest, en je probeert je de opeenstapeling van leed voor te stellen, dan ga je iets voelen van Gods pijn over deze wereld. De krant brengt maar een selectie, maar Hij ziet alle pijn, elke traan, van de hele wereld, ook de verbor-gen pijn van mensen bij je in de straat. Hij weet hoe het had moeten zijn. Als je daar iets van proeft, wordt het leven een gestadige dood. Ook d wordt je zelf niet direct met ziekte of dood geconfronteerd, ontkom je als christen in deze wereld niet aan het lijden, wanneer je dagelijks je kruis op je neemt en Christus navolgt'.

Programma

Schooldag

Bovenkerk

10.00 uur Ds. G. Zomer Jzn (leider)
Prof. drs. G. Kwakkel: Een andere tijd, een andere Job
Prof. drs. B. Kamphuis: Het artikel waarmee de kerk staat of valt

14.00 uur Drs. P.W. van de Kamp: Geen woorden maar beelden
Ds. B. van Zuijlekom (curator)

Broederkerk

10.00 uur Ds. D.J. Zandbergen (leider)
Drs. P.W. van de Kamp: Geen woorden maar beelden
Drs. C.J. Haak: Kerk als trafo

14.00 uur Prof. dr. F. van der Pol: Praalgraf of parel bij de Bron?
Ds. M.J.C. Blok (curator)

Buitenkerk

10.00 uur Ds. P.H. van der Laan (leider)
Prof. dr. F. van der Pol: Praalgraf of parel bij de Bron?
Drs. P.W. van de Kamp: Geen woorden maar beelden

14.00 uur Prof. drs. B. Kamphuis: Het artikel waarmee de kerk staat of valt
Drs. A. Kamer (curator)

Burgwalkerk

10.00 uur Ds. A.H. Driest (leider)
Drs. C.J. Haak: Kerk als trafo
Prof. dr. F. van der Pol: Praalgraf of parel bij de Bron?

14.00 uur Prof. drs. G. Kwakkel: Een andere tijd, een andere Job
Ds. C.J. Smelik (curator)

Kerkgebouw Geref. Gemeente

10.00 uur Ds. A. de Jager (leider)
Prof. drs. B. Kamphuis: Het artikel waarmee de kerk staat of valt
Prof. drs. G. Kwakkel: Een andere tijd, een andere Job

14.00 uur Drs. C.J. Haak: Kerk als trafo
Drs. J.W. van der Jagt (curator)

Nieuwe kerk (jeugdsamenkomst)

10.00 uur Student Theodoor Meedendorp (leider)
Drs. Jos Douma: Way of life

14.00 uur Jeugdconcert
Drs. H. Drost (curator)

Thema: 'Verschuivingen in de cultuur – huiswerk voor de theologie'